

nieuws- en informatieblad

2013-4 / september

BELANGRIJKE DATA

- Dinsdag 17 september: rondleiding tentoonstelling 'Langs lyrische lijnen' in het Drenst Museum.
- Donderdag 24 oktober 2013: unieke middagexcursie naar De Inktpot te Utrecht.
- Zaterdag 30 november 2013: excursie naar de Van Nellefabriek, Rotterdam en een rondleiding over de tentoonstelling 'Oscar Kokoschka - Mensen en Beesten' in het Museum Boijmans van Beuningen.

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: aanmelding excursies; terugblik excursies (pag 2).
- Evenementen: rondleiding Drents Museum, Langs lyrische lijnen; bezoek aan De Inktpot in Utrecht; bezoek aan de Van Nellefabriek te Rotterdam en Oscar Kokoschka in Boijmans Van Beuningen (pag 4).
- De Van Nellefabriek (pag 9).
- Architectuurwandeling Jugendstil in Arnhem (pag 11).
- Congres in Barcelona (pag 12).
- Biënnale Art nouveau - Art deco Brussel 2013 in teken van Henry van de Velde (pag 14).
- Tentoonstellingsagenda (pag 15).

VERENIGING VRIENDEN NIEUWE KUNST 1900

VAN HET BESTUUR

Aanmelding excursies

Inmiddels beschikken veel leden over e-mail en dus internet. Het aanmelden voor een evenement kan men doen via www.vnk.nl/evenementen.php. De digitale aanmelding kan veel eenvoudiger worden verwerkt, daarom het dringende verzoek aan u om de aanmelding voortaan zo veel mogelijk digitaal te doen en slechts indien dit niet mogelijk is het aanmeldingsstrookje te gebruiken.

Uiteraard blijft het altijd mogelijk dat leden die (nog) niet over internet beschik-

Excursie Zwolle
Foto's: Eef de Hilster

ken zich via de post aanmelden. We zullen daarom een aanmeldingsstrookje mee blijven sturen met 'Rond 1900'.

Terugblik excursies

Bij de excursie op 13 juni naar Zwolle, Museum de Fundatie en stadswandeling waren 57 deelnemers.

Aan de excursie op 17 augustus, bezoek tentoonstelling Lalique, busexcursie Nieuwe Haagse School en bezichtiging voormalig woonhuis Helene Kröller-Müller (thans ambtswoning ambassadeur Canada) in Wassenaar namen 52 leden/introducés deel. De excursie wordt wegens overtekening iets gewijzigd herhaald op 31 augustus.

Excursie Den Haag
Foto's: Eef de Hilster

EVENEMENTEN

Dinsdag 17 september 2013 rondleiding tentoonstelling 'Langs lyrische lijnen' in het Drenst Museum.

Inmiddels zal wel bij u bekend zijn dat er in het Drents Museum een unieke tentoonstelling te zien is over de dode zeerollen. Mocht u het aanbevelenswaardige plan hebben om naar Assen af te reizen dan is er op 17 september a.s. een mogelijkheid om er een topdag van te maken. Annemiek Rens (Annemiek: "Geluksvogel die ik ben, mag ik tot 1 november a.s. waarnemen voor de conservator Kunst 1885-1935 bij het Drents Museum") is die dag bereid om 's ochtends en/of 's middags een rondleiding voor ons te verzorgen langs de werken

Kokoschka, Selbstbildnis, lithografie, 1918, 55,5x41 (Ka II 203), © Drents Museum

Gustav Klimt, Studie fur 'Schubert am Klavier', krijt op papier, 1897-1899, 44x21,3 (Ka II 200), © Drents Museum

van de tentoonstelling "Lyrische lijnen van Klimt, Kokoschka en tijdgenoten". Annemiek is ons welbekend als winnares van de VVNK scriptieprijs 2009.

Onder de titel 'Lyrische Lijnen' zijn tot en met 22 september 2013 een kleine 70 topstukken van de Grafische Sammlung van de Landesgalerie Linz, bij Wenen, te zien. De werken van Klimt, Kokoschka, Schiele,

Kubin, Brosch, Egger-Lienz, Faistauer en Wach hangen op de bovenverdieping van de afdeling Kunst 1885-1935. De tentoonstelling 'Lyrische Lijnen' geeft een rijk beeld van de veelkleurige en veelzijdige Oostenrijkse papierkunst in de eerste twee decennia na 1900. Zie ook 'Rond 1900' van juli onder Tentoonstellingsagenda.

Egon Schiele, Liggend meisje, lithografie, 1918, © Drents Museum

Het programma luidt:

's-ochtends / 's-middags	
11.30 – 12.00 / 14.00 – 14.30	Ontvangst in Café Krul van het Drents Museum met koffie/thee plus iets lekkers
12.00 – 13.00 / 14.30 – 15.30	Rondleiding door Annemiek Rens

Aanmelding en kosten

Aanmelden/eventueel afmelden is verplicht en kan tot 13 september bij voorkeur per e-mail via de website www.vvnk.nl of, als dit niet mogelijk is, via bijgaande aanmeldstrook. De kosten bedragen € 5 voor

VVNK leden en € 6 voor introducés. Het aantal deelnemers voor zowel de ochtend als de middagrondleiding is maximaal 20. Als u geen bericht ontvangt bent u geplaast.

S.v.p. op het strookje de mogelijkheid aangeven of men opteert voor de ochtend of voor de middagrondleiding. En nu maar hopen dat zich evenveel mensen voor de ochtend als voor de middag melden!

Voor inlichtingen

Ben Stork, redactie@vvnk.nl, telefonisch bereikbaar op 17 september via 06 2355 2634

Gustav Klimt, Stehender weiblicher Akt, viltstift op papier, ca. 1903, 45x29,5 (Ka II 195), © Drents Museum

EVENEMENTEN (VERVOLG 1)

Donderdag 24 oktober 2013 unieke middagexcursie naar De Inktpot te Utrecht.

Dit indrukwekkende gebouw is normaal niet geopend voor publiek omdat het door ProRail als kantoor wordt gebruikt. Regelmatig bezoek van belangstellenden zou te storend werken. Toch is het ons gelukt een eenmalig entree voor de VVNK te krijgen.

'De Inktpot' in Utrecht, gebouwd in opdracht van de Nederlandse Spoorwegen onder architectuur van G.W. van Heukelom, is met 22 miljoen bakstenen het grootste bakstenen gebouw van Nederland. In het interieur is 4.000 kubieke meter eikenhout verwerkt, waarvoor de NS een compleet Limburgs bos aankocht.

Het lag voor de hand dat Utrecht, als middelpunt van het Nederlandse spoorwegnet, vestigingsplaats werd van de administratieve kantoren van de Spoorwegen. Het eerste administratiekantoor aan het Moreelsepark - vlak naast het Centraal Station - dateert uit 1871 en is een ontwerp van N.J. Kamperdijk. Tulpenburgh, het neo-renaissancestische Administratiekantoor II

De inktpot

Het tweede en derde
administratiekantoor van de NS.

van J.F. Klinkhamer, kwam erbij in 1895. De Inktpot verrees tussen 1918 en 1921 als 'Hoofdadministratiekantoor III'.

Ten tijde van de opdracht voor Hoofdkantoor III was architect George Willem van Heukelom (1870-1952) chef van de Dienst van Weg en Werken van de Staatsspoorwegen. De periode net na de Eerste Wereldoorlog was geen gemakkelijke tijd voor een dergelijk project, maar Van Heukelom wist de schaarste aan materialen handig te omzeilen. Hij richtte Het Bouwbedrijf op dat een baksteenfabriek in Brabant opkocht en dat bos in Zuid-Limburg ging exploiteren. Voor de fundering gebruikte hij 21 kilometer oude spoorstaven. Van Heukelom ontwierp ook de inrichting en meubilering van het gebouw. Zowel binnen als buiten is goed zichtbaar dat hij een volgeling was van H.P. Berlage: Niet alleen diens voorkeur voor baksteen - buiten én binnen - maar ook de gedachte van een 'totaalconcept' zijn in Van Heukeloms ontwerp terug te vinden.

"Terwijl hij een bespreking had met een van zijn ingenieurs, zag hij het opeens voor zich en tekende, al pratende met en luisterende naar de ander- op een vloei dat daar toevallig voor hem lag - de contouren van het gebouw zoals hij het innerlijk - als in een

droom - zag opdoemen."

De weduwe Van Heukelom in: Brochure De Inktpot, NS Vastgoed, 2003.

Voor de constructie van het gebouw maakte Van Heukelom gebruik van moderne materialen: Gewapend beton voor de boogconstructies en staal voor de raamkozijnen. De binnenmuren zijn ambachtelijk gemetseld met zwarte specie: Net als Berlage brengt Van Heukelom patronen aan van in kleuren geglaazuurde baksteen. De architect houdt persoonlijk toezicht op het metselwerk: Nergens mag één kleur de overhand krijgen. Hier en daar worden de zware wanden doorbroken met ramen. In het centrale trappenhuis komen glas-in-loodramen, een ontwerp van glazenier Jan Schouten. Gangen en kantoren worden afgetimmerd met een lambrizing van eikenhout, waarvan ook 700 deuren worden gemaakt. Deze elementen samen zorgen voor een serene, kloosterachtige atmosfeer in het gebouw.

Tussen 2000 en 2002 is de Inktpot volledig gerenoveerd door architectenbureau André van Stigt - dat al veel andere 19de eeuwse gebouwen restaureerde - in samenwerking met bureau Merckx en Girod voor het interieur. Merckx en Girod maakte een heel nieuw ontwerp voor ontvangsthal en

Een van de gangen in de Inktpot.

de verlichting. Op de vloeren is een verhoogde loper aangebracht, waardoor het effect van een catwalk ontstaat. Tegenwoordig is Hoofdkantoor III het onderkomen van ProRail. De NS kreeg een nieuw hoofdkantoor aan de andere kant van het spoor, aan de Laan van Puntenburg.

Programma Utrecht

15:00 uur	Inschrijving en ontvangst met koffie/thee in De Inktpot
15:30 - 16:30 uur	rondleiding door De Inktpot.

Belangrijk: Neemt u ID-kaart of paspoort mee i.v.m. de veiligheidsmaatregelen van ProRail. Zonder wordt u niet toegelaten.

Aanmelding en kosten

Aanmelden kan tot 10 oktober liefst via de VVNK-website of met de bijgevoegde aanmeldstrook.

De kosten bedragen € 5 voor leden en € 6 voor introducties.

Adres en bereikbaarheid

De Inktpot is gelegen aan het Moreelsepark 3, direct naast het winkelcentrum Hoog Catharyne; neem de uitgang Godebaldkwartier (langs HEMA en AH) en u ziet het direct liggen aan de spoorzijde.

Telefonische bereikbaarheid alleen op 24 oktober (de dag zelf):

Resl von Bönninghausen 06-128 745 54
Els van Veggel 06-183 178 71

EVENEMENTEN (VERVOLG 2)

Zaterdag 30 november 2013 excursie naar de Van Nellefabriek, Rotterdam en een rondleiding over de tentoonstelling 'Oscar Kokoschka - Mensen en Beesten' in het Museum Boijmans van Beuningen

Voor de lunch bezoeken we de Van Nellefabriek (1925-1931) van Brinkman & Van der Vlugt met de belettering van Jac. Jongert. Zie voor de beschrijving van de fabriek de volgende pagina. Een ervaren "Van Nelle-gids" laat in een uur de architectuur, historische achtergrond, productieproces en de recente verbouwing van de fabriek aan bod komen.

Na de lunch in Museum Boijmans Van Beuningen nemen rondleiders ons mee over

Programma Rotterdam

- 10:30 uur Inschrijving en ontvangst met koffie in Café Engels, Stationsplein 45, komende uit het Centraal Station Rotterdam, onmiddellijk rechts.
- 11:00 uur Vertrek met bus 38 naar de Van Nellefabriek aan de Delfshavensche Schie.
- 11:30 uur Rondleiding door de Van Nellefabriek.
- 13:15 uur Lunch in het restaurant van Boijmans van Beuningen.
- 14:15 uur Rondleiding over de tentoonstelling 'Mensen en Beesten'.

'de tentoonstelling 'Mensen en Beesten' van Oscar Kokoschka (1886-1980)

Aanmelding en kosten

Aanmelden kan tot 20 november, liefst via de VVNK-website of d.m.w. de bijgevoegde aanmeldstrook. Maximaal een introducté per lid.

De kosten bedragen voor € 25 voor VVNK-leden en € 28 voor introducté's. Bij dit bedrag zijn inbegrepen de gidsen in de Van Nellefabriek en het museum, de koffie of thee bij ontvangst en de lunch in het Museumrestaurant. Niet inbegrepen zijn de stadsbuskosten en de entree van het Museum.

Adres en bereikbaarheid

Café Engels bij Centraal Station Rotterdam: De directe bus, lijn 38, brengt ons in 11 minuten naar de Van Nellefabriek.

Met de auto via A20 (RING). Er is voldoende parkeermogelijkheid bij de Van Nellefabriek, Van Nelleweg 1, Rotterdam.

Vanaf de Van Nellefabriek: Per bus, lijn 38 naar het Centraal Station vandaar naar Museum Boijmans Van Beuningen met tram 7 of 20, uitstappen halte Witte de Withstraat/Museumpark of lopen in ca 15 minuten. Bent u met eigen auto dan kunt u (betaald) parkeren in Parking Museumpark 25, Rotterdam.

Telefonische bereikbaarheid alleen op de dag zelf:

Resl von Bönninghausen 06-128 745 53
Thea de Hilster 06-234 833 29

DE VAN NELLEFABRIEK

De Van Nellefabriek in de Delfthavense Schie te Rotterdam (1925-1931) is één van de belangrijkste iconen van het Nieuwe Bouwen in Nederland. Het oorspronkelijke ontwerp is van Michiel Brinkman, maar na zijn plotselinge overlijden werd het werk voortgezet door Johannes Andreas (Jan) Brinkman (portret links) in samenwerking met Leendert Cornelis (Leendert) van der Vlugt. (portret rechts)

De werkzaamheden van het bedrijf Van Nelle (opgericht in 1782) beperkten zich aanvankelijk tot de handel in koffie, thee en tabak. Toen het bedrijf (gedeeltelijk) overging op eigen productie was er een fabriekruimte nodig. Vooral Kees van der Leeuw, directeur sinds het einde van de Eerste Wereldoorlog, beijverde zich daarvoor. Hij benaderde Michiel Brinkman en bracht na diens dood Jan Brinkman en Van der Vlugt bij elkaar (zie: Brinkman en Van der Vlugt) om de onvolgroeide plannen verder vorm te geven. Ook werkte de jonge ontwerper Mart Stam mee aan het project, maar er wordt getwist over de mate waarin zijn hand zichtbaar is in het uiteindelijke ontwerp.

Architectuur

Het complex bestaat uit een drietal gebouwen die als een sliert achter elkaar zijn gesitueerd. De strookvormige gebouwen hebben een aflopend aantal bouwlagen; van acht lagen voor de tabak-, vijf lagen voor de koffie- naar drie lagen voor de theeproductie. De verbinding tussen de drie gebouwen

betonkolommen

laag liepen. Het fabrieksterrein werd bij de entree verrijkt met een kantoorgebouw dat de gebogen vorm van de weg volgde.

Het complex werd ontworpen volgens de principes van het Nieuwe Bouwen. De kleursamenstelling was licht en de weerspiegeling van de lucht speelde een belangrijke toon in het aanzicht van de glazen gevels. Licht, lucht en ruimte hebben de boventoon in het ontwerp, tevens werd er veel aandacht besteed aan de arbeidsomstandigheden en -verhoudingen. Het ontwerp van Architectenbureau Brinkman en Van der Vlugt werd zowel geheeld als geroemd. Het verhaal gaat dat als de architecten Henri van den Pauwert en Ben Merkelbach in de trein het Van Nellecomplex naderden, Van den Pauwert steevast opstond en tegen zijn collega zei: 'Even kijken hoe het ook alweer moet'.

Heden

Nadat Van Nelle in 1989 was overgenomen, werd de fabriek in Rotterdam in 1995 buiten gebruik gesteld. De fabriek is tegenwoordig een rijksmonument en kreeg in 1998 een nieuwe functie. Met de nieuwe naam de 'Ontwerpfabriek', is de voormalige Van Nellefabriek in gebruik genomen door meer dan vijftig bedrijven van creatieve aard. Daarnaast worden er ook evenementen en bijeenkomsten gehouden. Onder leiding van de architect Wessel de Jonge werd het complex aangepast aan de eisen van deze tijd. De nieuwe 'doos-in-doo's' constructie veranderde niets aan de heldere en transparante opzet en gevel, maar gaf wel de isolerende waarde die nodig was.

Deze tekst en de afbeeldingen zijn overgenomen uit www.architectenweb.nl

ARCHITECTUURWANDELING JUGENDSTIL IN ARNHEM

Ons lid Fred Westen attendeerde ons op een leuke mogelijkheid om een architectuurwandeling in Arnhem te maken aan de hand van een beschrijving op de website www.arneym.nl.

Klik in de linkerkolom van de homepage op "Wandelen en Fietsen" (bijna onderaan) en kies vervolgens "Architectuurwandelingen" en daarna op "Jugendstilwandeling". Hiermee komt de Jugendstilwandeling rechts in beeld met de volledige beschrijving van de wandeling. Helemaal onderaan de pagina kan gekozen worden voor "Printversie". Als u daarna – weer helemaal onderaan de pagina – kiest voor "Deze pagina afdrukken" is het gehele verhaal van 37 pagina's af te drukken.

Geciteerd uit de beschrijving van de wandeling:

"In de Arnhemse binnenstad, maar vooral in de Transvaalbuurt even buiten het centrum, is de pracht van de Jugendstil te bewonderen. Op deze wandeling lichten we er enkele hoogtepunten uit en daarbij zijn we zeker niet eenkennig. De kunststromingen Jugendstil, Art Nouveau, Art Deco en Um 1800¹ hebben allen een grandeur, waarvoor we niet ongevoelig zijn. De wandeling begint op het NS-station en doet eerst het winkelgebied van de binnenstad aan. We lopen daarna met een lichte boog, via de

¹ De Um 1800 Beweging vertegenwoordigt een conservatieve bouwstijl die een reactie was op het rationalisme in de bouwstijl, waarvan bijvoorbeeld Hendrik Petrus Berlage een vertegenwoordiger was. De Um 1800-stijl vond haar hoogtepunt in het tijdvak 1905-1914. [Uit Wikipedia - redactie]

Transvaalbuurt, terug naar het station. Voor wandelaars buiten Arnhem: u eindigt op het Willemsplein van waar het station en de winkelstraten direct bereikbaar zijn.

De beschrijving van de route en de panden is uit januari 2008."

Naamplaat onder raam op de hoek

Paul Krugerstraat 1.
Architect W. Diehl.

CONGRES IN BARCELONA

Maarten Nubé

Ter gelegenheid van het 10 jarig bestaan van het tijdschrift "Coup de Fouet" (www.artnouveau.eu) werd afgelopen zomer, van 26-29 juni, in Barcelona het "First International Congress on Modernisme-Art-Nouveau" georganiseerd. Het congres, dat gedeeltelijk plaats vond in La Pedrera (Casa Mila), het door Gaudi ontworpen appartementengebouw op de Passeig de Gracia in Barcelona, werd bijgewoond door zo'n 200 deelnemers afkomstig uit meer dan 20 landen.

Met in totaal ruim 70 sprekers, gedeeltelijk verdeeld over parallelsessies, bood het congres een zeer uitgebreid beeld over het (voornamelijk Europese) culturele Art Nouveau erfgoed, en wat misschien nog interessanter is, over de wijze waarop musea, universiteiten, stads councils en andere instellingen zich inspinnen om dit erfgoed te beschermen, en om er kennis over te vergaren, te vergroten en te verspreiden.

Er waren geen formele congresbijdragen uit Nederland, wel kwam er in enkele lezingen

Gaudi's Casa Mila, Barcelona

Agathe Wegerif-Gravestein, omstreeks 1914

gen iets over de Nederlandse Art Nouveau of Nieuwe Kunst aan de orde. Er was bijvoorbeeld een verhaal over de Turijn tentoonstelling van 1902 (Prima Esposizione Internazionale d'Arte Decorativa Moderna), waarbij ingezoomd werd op de vraag wat de rol van vrouwen op deze tentoonstelling was geweest. Vrij uitgebreid werd in dit praatje (in lovende woorden) bij Agathe Wegerif-Gravestein stil gestaan, en werd de door haar toegepaste batiktechniek voor het verfraaien van meubeltextiel besproken. In een andere congresbijdrage, over Art Nouveau architectuur in Buenos Aires, werd vermeld dat een markant gebouw in die stad, de Club Espagnol, door de uit Nederland afkomstige architect

Club Espagnol

De Imperial Bio (1908), Grote Markt, Groningen

Enrique (Hendrik) Folkers was ontworpen. En een bijdrage, die bijzonder interessant was en ook grappig om naar te kijken en te luisteren, was een verhaal getiteld "The Mask Parade. Traveling Cinemas and the diffusion of the Art Nouveau style in Spanish Cities (1900-1914)". De uit Santiago de Compostella afkomstige congresdeelnemer die dit verhaal presenteerde, liet onder andere een prachtige foto zien van een kermisbioscoop zoals die in de jaren 1907-1911 in Groningen heeft gestaan. Het ging hierbij om de zogenaamde Imperial Bio, de in weelderige Art Nouveau-stijl vormgegeven reisbioscoop, waarmee Jean Desmet in die jaren in Nederland furore maakte. Het congres werd afgesloten met een soort ode aan, en tevens pleidooi voor behoud van, de villa Bloemenwerf van Henry van de Velde (spreker Gabriel Weisberg).

Kortom, het Coup de Fouet Congres was een boeiend Art Nouveau festijn, met een zeer internationale uitstraling, waar de Nederlandse Nieuwe Kunst eigenlijk misschien wel iets prominenter aanwezig had mogen zijn, maar waar in ieder geval enkele malen een Nederlandse noot te horen was.

Tot slot, het (European Route) Art Nouveau netwerk zit organisatorisch wat ingewikkeld in elkaar:

- er is een tak (www.artnouveau-net.eu) die zich wat meer op de wetenschappelijke aspecten richt, en
- de Barcelona tak (www.artnouveau.eu), die het tijdschrift Coup de Fouet uitgeeft en het hierboven besproken congres organiseerde.

De teksten van de meeste voordrachten zijn toegankelijk via het internet (www.artnouveau.eu/en/congress.php).

Henry van de Velde Villa Bloemenwerf, Ukkel

Ons lid Maarten Nubé heeft op eigen initiatief een congres in Barcelona bijgewoond en heeft daarvan bijgaand verslag gemaakt, waarvoor dank!

BIËNNALE ART NOUVEAU - ART DECO BRUSSEL 2013 IN TEKEN VAN HENRY VAN DE VELDE

Brusselse privéwoningen openen hun deuren voor het publiek!

Tijdens de vier weekends van oktober 2013 nodigt Voir et Dire Bruxelles u uit om de architectonische verscheidenheid van de Art nouveau en Art deco te ontdekken. Elk weekend openen een vijftiental gebouwen, gegroepeerd per wijk, hun deuren: opmerkelijke herenhuisen, woonhuizen, appartementen, schoolgebouwen en industriële of openbare gebouwen. De bezoeken worden georganiseerd in het Frans, in het Nederlands en in het Engels, en op enkele plaatsen ook in het Duits. Naast deze rondleidingen staan ook een hele reeks geleide wandelingen, fiets- en bustochten op het programma.

De 7de editie van de door Voir et Dire Bruxelles georganiseerde Art nouveau en Art deco Biënnale staat ditmaal in het teken van de 150ste verjaardag van Henry van de Velde. Van de Velde wordt niet alleen beschouwd als een van de gangmakers van de Belgische Art nouveau-stijl maar ook als een drijvende kracht achter de modernistische architectuur- en designbeweging in Europa begin 20ste eeuw.

Programma 2013

5 en 6 oktober	Schaarbeek, Woluwe en de squares.
12 en 13 oktober	De vijvers van Elsene.
19 en 20 oktober	Het centrum en het westen van Brussel.
26 en 27 oktober	Ukkel, Vorst, Sint-Gillis en de Louizawijk.

Begeleide parcours te voet, op de fiets of met de bus maken het bovendien mogelijk om de talloze aspecten van de Art nouveau en van de Art deco te onthullen in heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Deze editie 2013 heeft ook aandacht voor de verwezenlijkingen van architect Henry van de Velde ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van zijn geboorte. Henry van de Velde behoort samen met Victor Horta en Paul Hankar tot de kopstukken van de Art nouveau en had een diepgaande invloed op de moderne beweging en het design van de 20ste eeuw.

Bezoekerspas

Prijs (eventuele toeslagen niet inbegrepen) bedraagt:
 € 20 per weekend
 € 55 voor de 4 weekends

Verdere informatie (een opsomming per weekend van de te bezoeken gebouwen) en vanaf begin september de reservering: Online op www.biennale-art-nouveau.be,

Zie ook: www.voiretdirebruxelles.be
 contact: info@voiretdirebruxelles.be

Oud herenhuis(boven) en Huis Solvay (onder)

Normaal gesproken beperken wij ons tot het noemen van tentoonstellingen of evenementen tot Nederland. Brussel is echter zo dichtbij en Henry van de Velde is ook bij ons zo bekend dat wij dit evenement graag onder uw aandacht willen brengen.

TENTOONSTELLINGAGENDA per september 2013

Alkmaar - Museum Alkmaar
 072-5489789 /

www.stedelijkmuseumalkmaar.nl

Bergense school en Charley Toorop; t/m 31 december 2030.

Momenteel richt het museum de 1e etage in tot een prachtige zaal met vele hoogtepunten uit de Bergense School (Noord-Hollands expressionisme) collectie. Deze vaste opstelling is vanaf 23 augustus aanstaande geopend voor het publiek.

Amersfoort - Mondriaanhuis
 033-4600170 / www.mondriaanhuis.nl

Mondriaan in de Polder; 8 september 2013 t/m 12 januari 2014.

In de Schatkamer van het museum presenteert het Mondriaanhuis van 8 september 2013 tot en met 12 januari 2014 de tentoonstelling Mondriaan in de Polder. Een tentoonstelling met werk van Mondriaan uit de periode 1899-1912 waarin de polderlandschappen een grote rol spelen. Mondriaan in de Polder zal de grootste Mondriaantentoonstelling in het Mondriaanhuis tot dusver worden.

In de eigen bruikleencollectie van het Mondriaanhuis zijn een tiental vroege Mondriaans aanwezig, die zullen worden tentoongesteld. De collectie is recente-

lijk aangevuld met een elfde in langdurige bruikleen verkregen Mondriaan, te weten Op de Ringdijk, Watergraafsmeer uit 1902. Dit werk zal vanaf september voor het eerst in het Mondriaanhuis te zien zijn.

Naast de eigen bruikleencollectie mag het Mondriaanhuis ook een aantal aanvullende schilderijen in bruikleen ontvangen die de thematiek van de tentoonstelling onderstrepen.

[Amsterdam - Hermitage Amsterdam](#)
0900-437648243 / [www.hermitage.nl](#)

Gauguin, Bonnard, Denis; een Russische liefde voor Franse kunst; 14 september 2013 – 28 februari 2014.

In het najaar van 2013 besteedt de Hermitage Amsterdam aandacht aan een kleine, maar buitengewoon invloedrijke groep jonge Franse kunstenaars van eind negentiende en begin twintigste eeuw. Zij noemden zich de Nabis, wat in het Hebreeuws 'profeten' betekent. Hun grote voorbeeld was Paul Gauguin (1848–1903), sleutelfiguren van de groep waren Pierre Bonnard (1867–1947) en Maurice Denis (1870–1943).

Waar de impressionisten vooral momentopnames van het licht in de natuur probeerden te vatten, legden de Nabis de nadruk op kleur en compositie.

Pierre Bonnard 1867, Fontenay-aux-Roses (departement Seine) – 1947, Le Cannet, nabij Cannes

Bonnard studeerde in 1887 aan de Académie Julian, waar hij kennismaakte met Paul Sérusier en Maurice Denis en het jaar daarop bij de École des Beaux-Arts, waar hij

Édouard Vuillard en Ker-Xavier Roussel ontmoette. In 1889 verliet hij de École en richtte

Pierre Bonnard, Evening in Paris.

samen met Sérusier, Denis en Vuillard een kunstenaarsgroep op genaamd Les Nabis (Hebreeuws voor 'De Profeten', een verwijzing naar de eerste vijf Bijbelboeken). De groep gold als dissident. De schilders besteedden veel aandacht aan kleur en symboliek, en veel minder aan perspectief. In Bonnards vroege werken is de invloed van Japanse houtsneden, Gauguin en Toulouse-Lautrec goed zichtbaar. Omstreeks 1900 kreeg zijn werk veel waardering van Renoir, Monet en Redon. In 1896 hield Bonnard zijn eerste solotentoonstelling. Galeriehouder Ambroise Vollard verzorgde enkele uitgaven met Bonnards prenten.

Bonnard schilderde voornamelijk landschappen, maar ook stillevens, interieurs en vrouwelijk naakt, naar zijn model en levensgezellin Marthe. Met haar leidde hij een teruggetrokken leven, mede omdat zij ernstig ziek was.

Maurice Denis 1870, Granville – 1943, Parijs

Denis doorliep het Lycée Condorcet van 1881 tot 1887. Paul Sérusier, Édouard Vuillard en Ker-Xavier Roussel waren zijn medeleerlingen. In 1888 maakte hij aan de Académie Julian kennis met Pierre Bonnard. Denis begon in diezelfde tijd een studie aan de École des Beaux-Arts, eerst bij Joseph Lefebvre, daarna bij Henri-Lucien Doucet. In 1889 richtte hij samen met Sérusier, Bonnard, Vuillard en Roussel Les Nabis op. Hij onderging de invloed van Pierre Puvis de Chavannes en Paul Gauguin.

In 1890 stelde Denis zijn werk voor het

Maurice Denis, Eros is getroffen door Psyche's schoonheid, 1908, olieverf op doek, 394 x 269,5 cm © State Hermitage Museum, St Petersburg.

1908 tot 1919 gaf hij les aan de Académie Ranson.

Zijn beste werken, monumentale decoraties, vervaardigde hij aan het begin van de twintigste eeuw. Denis was sterk religieus en wijdde zich vooral aan religieuze schilderkunst. Denis schilderde portretten en landschappen, mythologische en allegorische composities. Maar vooral maakte hij muurschilderingen voor vele kerken in Frankrijk en Zwitserland.

[Amsterdam - Museum het Schip](#)
020-4182885 / [www.hetschip.nl](#)

Expositie Expressief Ontwerp;

In het voormalig Postkantoor van Museum Het Schip is een nieuwe tentoonstelling "Expressief ontwerp. Kunstnijverheid van de Amsterdamse School" te zien.

Museum het Schip.

eerst tentoon op de Salon. Hij werkte voornamelijk in Saint-Germain-en-Laye, vlak bij Parijs. Denis ondernam reizen naar Italië, Palestina en Rusland. Hij trad regelmatig op als criticus en kunsttheoreticus. Van

De rijke vormtaal van De Amsterdamse School architectuur zien we ook in andere kunstuitingen. De architecten werkten vaak samen met kunstenaars. Samen ontwierpen zij ook bruggen met beelden en overig straatmeubilair. Daarnaast was er ook veel aandacht voor het interieur. Vaak werd dat mee ontworpen door de architect zoals ook de ruimte van dit voormalige postkantoor. Kunstenaars ontwierpen ook gebruiksvoorwerpen die soms ook in massaproductie voor de arbeider geproduceerd werden. De Amsterdamse School manifesteerde zich maatschappijbreed, van arm tot rijk. Dat kwam tot uitdrukking in elk voorwerp. Van lambrisering tot gordijnklosje, van theepot tot tafelkleed...

[Arnhem - Museum voor Moderne Kunst Arnhem](#)

026-3775300 / [www.mmkarnhem.nl](#)

Vaste collectie presentatie; t/m 31 december 2014.

Een museumcollectie vormt zich over een lange periode, langs lijnen van beleid, voorkeuren, economie en toeval. Het MMKA heeft zo een spannende rode draad: het realisme, met als twee pijlers het vooroorlogse neorealisme en de naoorlogse nieuwe figuratie. Het MMKA heeft door zijn verzamelbeleid de belangrijkste neorealisten van Nederland in huis.

Op grote wandvullende depotrekken worden meer dan honderd schilderijen in chronologische weergave van 1900 tot het heden getoond, van Breitner tot het meest recente werk van de internationaal doorbrekende kunstenaar Melissa Gordon. Daarnaast zijn vijftien kunstenaars en vormgevers uitgelicht, omdat ze voor de collecties beeldende en toegepaste kunst van bijzonder belang zijn. Dit zijn onder meer bekende neorealisten als Charley Toorop,

Carel Willink, Dick Ket en de naorlogse kunstenaars Reinier Lucassen en Marlène Dumas.

Bij de collectie moderne en hedendaagse toegepaste kunst en sieraden worden tevens een kleine honderd objecten getoond. De basis voor deze collectie werd in 1935 gelegd door een legaat van Henri Eilbracht waarin zich vroeg twintigste-eeuws sieraardewerk van Theo Colenbrander voor de Arnhemse NV Plaatelbakkerij RAM bevond. De collectie bestaat verder uit glas, naorlogse keramiek, sieraden, accessoires en hedendaags design, onder meer van Andries Copier, Etie van Rees en Ineke Hans. Het MMKA nodigt het publiek uit om deze bijzondere collectie toegepaste kunst in relatie tot de beeldende kunst te ontdekken, en andersom.

[Den Haag - Louis Couperusmuseum](#)
070-3640653 / www.louiscouperusmuseum.nl
1913: Louis Couperus 50 jaar! Jubileumtentoonstelling;
t/m 10 november 2013.

Voor zijn vijftigste verjaardag, op 10 juni 1913, ontving Couperus van vrienden en bewonderaars een groot, wit leren, Album Amicorum met gouden Art Nouveau opdruk, dat bewaard wordt in het Letterkundig Museum. Dit album bevat visitekaartjes van al diegenen die hebben bijgedragen aan deze hommage. Dat waren beeldend kunstenaars, literatoren, acteurs, architecten en anderszins vooraanstaande leden van de Nederlandse samenleving van voor de Eerste Wereldoorlog.

Gastconservator drs. Menno Voskuil maakte een zomertentoonstelling naar aanleiding van dit Album Amicorum. Hij heeft voorbeelden gevonden van het werk van die kunstenaars, wier visitekaartjes in het Album werden aangetroffen. Dit waren uit de aard der zaak de literatoren van Couperus' generatie zoals Willem Kloos, Frans Netscher, maar ook schilders als Antoon Molkenboer, Theo van Hoytema en Jan Hoyneck van Papendrecht, de acteurs Royaards en Verkade, de architect H.P. Berlage en componisten zoals Bernard Zweers en Henri Viotta. De expositie wordt aangevuld met prenten van het Vredespaleis dat in 1913 werd voltooid, en andere relevante beelden uit het Haags Gemeentearchief. Het resultaat is een soort culturele doorsnee van het jaar 1913 in Nederland.

Het kunststoffen beeld van Louis Couperus naast het Album Amicorum dat hij ontving.

[Den Haag - Haags Historisch Museum](#)
070-3646940 / www.haagshistorischmuseum.nl
Den Haag rond 1900; In het licht van het Vredespaleis;
t/m 5 januari 2014.

In deze tentoonstelling wordt het Vredespaleis, dat in 1913 zijn deuren opende, geplaatst in de context van een aantal belangrijke ontwikkelingen die zich rond 1900 in Den Haag voordeden.

De Amerikaanse zakenman en pacifist Andrew Carnegie (1835-1919) schonk in

1903 anderhalf miljoen dollar voor de bouw en instandhouding van een paleis dat zou dienen tot huisvesting van het Permanente Hof van Arbitrage en een bibliotheek voor internationaal recht. Het Hof was bedoeld om als scheidsrechter op te kunnen treden bij conflicten tussen verschillende landen en het paleis kreeg de naam Vredespaleis. Daarnaast vonden ook het Internationaal Hof van Justitie en de Academie voor Internationaal Recht hun onderkomen in het Vredespaleis.

Aan de prijsvraag nam een keur van nationaal en internationaal vermaarde architecten deel. De jury beoordeelde in korte tijd maar liefst 216 inzendingen, van onder andere Eliel Saarinen, Otto Wagner, Hendrik Petrus Berlage, Willem Kromhout en Eduard Cuypers. De jury was niet bijster enthousiast over de inzendingen, maar kende toch een prijs toe aan zes inzenders: L.M. Cordonnier uit Lille, A. Marcel uit Parijs, F. Wendt uit Charlottenburg, Otto Wagner uit Wenen, Greenley & Olin uit New York en F. Schwechten uit Berlijn.

De Franse Beaux-Arts architect Cordonnier werd de winnaar. Zijn ontwerp werd omgewerkt door de Nederlandse architect J.A.G. van der Steur, bijgestaan door de architecten Wijdeveld en Slothouwer. Het ontwerp van Cordonnier neemt in de

Ontwerp voor het Vredespaleis van Otto Wagner, Wenen, vierde prijs.

Nederlandse architectuurgeschiedenis een bescheiden plaats in en werd alom als zeer behoudend omschreven. Toch is het een interessant gebouw, niet zozeer vanwege de eigentijdse architectuur maar vanwege de culturele omstandigheden waaronder het werd gerealiseerd. Deze zijn zonder meer uniek, in een tijd waarin de internationale pacifistische beweging in opkomst kwam.

Den Haag Stadhuis

In het Atrium van het stadhuis zijn de zes winnende architectuurontwerpen van het Vredespaleis in groot formaat te zien en tevens kunt u de bouw in historische foto's bewonderen.

Le Sidaner.

[Laren - Singer Museum](#)
035-5393939 / www.singerlaren.nl
Dwars door Frankrijk met Henri le Sidaner;
6 september 2013 – 19 januari 2014.

Laat u vanaf 6 september onderdompelen in de bijzondere, sfeervolle wereld van de Franse impressionist Henri Le Sidaner (1862-1939). Geïnspireerd door Monet schilderde 'de meester van het intieme landschap' eeuwenoude stadsgezichten, tuinen, binnenplaatsen en stillevens op zijn reis dwars door Frankrijk.

Geniet van een mooie, Franse nazomer en bezoek samen met Henri Le Sidaner talloze dorpen en steden als St. Tropez, Nemours, Lisieux, Pont-Aven, Montreuil-Bellay, Buicourt, Honfleur, Bormes, Villefranche-sur-mer, Geberoy, Parijs en Versailles waar hij onder meer betoverende ochtend- en avondschemeringen vastlegde.

Le Sidaner deelde intieme momenten. Het laatste daglicht in de tuin of theeservies op tafel, altijd voorzien van een vaas met bloemen. Het alledaagse leven onder het genot van een kop koffie of een glas wijn, terwijl de tuin in bloei staat. Vaak is de mens niet te zien maar wel voelbaar, zoals in de scènes van gedekte tafels of van verlichte ramen, beide specialiteiten van de Franse meester. Aan hun verstilde magische atmosfeer ontleent Le Sidaner's oeuvre de Franse benaming "intimisme".

Het werk van Henri Le Sidaner trok vorig jaar in Japan meer dan 100.000 bezoekers en is nu na lange tijd weer in Europa te zien. Tijdens zijn leven was Henri Le Sidaner ook populair bij een groot publiek. Anna en William Singer, de oprichters van Singer Laren, waren goed bevriend met de Franse kunstenaar en kochten talrijke doeken van hem. Met twaalf schilderijen beheert Singer Laren de grootste openbare verzameling. Unieke beelden van een ontmoeting met William Singer en Henri Le Sidaner in Gerberoy zijn te zien in een documentaire tijdens de tentoonstelling.

Leiden - Stedelijk museum de Lakenhal
071-5165360 / www.lakenhal.nl

UTOPIA 1900-1940. Visies op een nieuwe wereld; 22 september 2013 t/m 5 januari 2014.

Aan het begin van de 20ste eeuw ontstaan twee avant-garde bewegingen die de wereld met een enorme overtuiging willen

veranderen: het Expressionisme en het Constructivisme. In hun utopisch streven naar Een Nieuwe Mens in een Nieuwe Samenleving gaan de twee gelijk op; in hun invulling daarvan staan zij diametraal tegenover elkaar. De tentoonstelling UTOPIA brengt dit 20ste-eeuwse spanningsveld in beeld met topstukken uit binnen- en buitenland.

In UTOPIA komen beeldende kunst, film, architectuur, dans, theater, design en fotografie aan bod met werk van kunstenaars als Kazimir Malevich, Emil Nolde, Ernst Ludwig Kirchner, Franz Marc en El Lissitzky. Bijzondere bruiklenen van onder meer het Centre Pompidou in Parijs, Museum Albertina in Wenen en de Hamburger Kunsthalle maken het beeld compleet. UTOPIA is het vervolg op de succesvolle tentoonstelling Theo van Doesburg and the international Avant-Garde, die Museum De Lakenhal in 2009 i.s.m. Tate Modern Londen presenteerde.

Kazimir Malevich, Two Figures in a Landscape (1931-32), Merzbacher Kunststiftung.

Nieuw-Buinen - Keramisch Museum Goedewaagen

0599-616090 /

www.keramischmuseumgoedewaagen.nl/
Tegelkunst van rond 1900 uit de collectie Meentwijk, semi-permanente expositie.

Foto's en interieuraquarellen van pla-

De Distel, reclameplaat.

teelfabrieken van rond 1900 illustreren het: langs de wanden van de schilderzalen zijn de beste schilders van de fabriek bezig tegeltableaus en tegelplaten te schilderen. Opdrachten die voortvloeiën uit de nieuwe hygiënevoorschriften voor winkels leidden tot soms spectaculair mooie taferelen voor viswinkels, slagerijen en bovenal kruideniers. Je kon een tegeltableau of tegelplaat makkelijk reinigen. Jubilerende bedrijven schepten er een eer in om hun pand en nering in volle glorie te laten vee-euwigen. Het Keramisch Museum Goedewaagen dat in 2008 al tegels en tableaus van verzamelaar Bert-Jan Baas in bruikleen ontvingen had, kreeg onlangs uit de collectie Meentwijk opnieuw een unieke bruikleen, zoals vroege Rozenburg-tegelplaten van Willem de Zwart en Cornelis Koppenol uit 1885 en een iets later tableau van de binnenplaats van de Amsterdamse Oudemanhuispoort door Alida Wijnhoff. Eenmalig is ook een tableau uit ca 1904, geschilderd door Cornelis de Bruin voor de DKP naar Marius Bauer of een japonisme-tegelplaat van Henri Breetvelt uit ca 1906 voor De Kroon. Met tegelplaten maakten fabrieken reclame voor zichzelf, zoals De Distel voor 1910. En erg goed vertegenwoordigd is de Hilversumse Plateelbakkerij Delft met Amsterdamse lustrumtableaus. Een thema waarop ook Willem van Norden van Goedewaagen-Distel zich in 1925 bewees.

Otterlo - Kröller-Müller Museum

0318-591241 www.kmm.nl

Top 75;

t/m 17 november 2013.

Het Kröller-Müller Museum bestaat dit jaar vijfenzeventig jaar. De tentoonstelling Top 75 toont vijfenzeventig topstukken uit de eigen collectie: werken van Carl Andre, Constantin Brancusi, Paul Cézanne, Gilbert & George, Vincent van Gogh, Donald Judd, Piet Mondriaan, Bruce Nauman, Pablo Picasso en vele anderen.

Met Top 75 wil het museum niet alleen zijn eigen keuze tonen en verantwoorden, maar ook aan het publiek laten zien dat je op verschillende manieren naar kunst kunt kijken en dat iedereen zijn eigen topstukken heeft. Daarom heeft het museum gasten uitgenodigd – kunstenaars, politici, musici, acteurs, schrijvers en wetenschappers – om hun topstukken uit de collectie van het Kröller-Müller Museum te kiezen. Dit heeft geresulteerd in vierentwintig speciale audiotours voor het publiek. De audiotour van Nico Dijkshoorn, die begin 2012 al een persoonlijke keuze maakte, wordt hieraan toegevoegd en blijft na Top 75 te beluisteren. De Top 75 audiotour is voor de speciale prijs van €1,00 verkrijgbaar bij de informatiebalie.

Pablo Picasso Vool, olieverf op doek, 1911, 1912

Rotterdam - Museum Boijmans Van Beuningen
010-4419475 / www.boijmans.nl

Oskar Kokoschka - Mensen en Beesten;

21 september 2013 t/m 19 januari 2014.

'Het grootste talent van de jongere

Oskar Kokoschka,
De Mandril, 1926,
Collectie Museum Boijmans Van Beuningen,
© Fondation Oskar Kokoschka, Vevey,
2013, ProLitteris.

generatie', noemde Gustav Klimt hem. Dit najaar toont Museum Boijmans Van Beuningen het werk van Oskar Kokoschka (1886-1980); de meesterschilder die hele generaties kunstenaars inspireerde. Deze grote overzichtstentoonstelling toont zijn confronterende portretten, meer dan een halve eeuw nadat Kokoschka's werk voor het laatst te zien was in Nederland.

Museum Boijmans Van Beuningen kocht in 1950 als eerste Nederlands museum een schilderij aan van Oskar Kokoschka, de 'Mandril' uit 1926. Dit najaar komen zo'n honderdvijftig schilderijen en tekeningen van Kokoschka naar Rotterdam. Naast privécollecties geven internationale musea, zoals MoMA en Tate London topstukken in bruikleen. Aan de hand van acht thema's

schetst de tentoonstelling een persoonlijk perspectief van de schilder op de periode rondom de Eerste en Tweede wereldoorlog. Van een serie kinderportretten, portretten van de Weense elite tot politiek geladen allegorieën. De expositie start met Kokoschka's vroegste portretten en zijn ontdekking door de beroemde architect van het modernisme Adolf Loos en sluit af met zijn laatste zelfportret (1971/1972). Met de titel 'Time, Gentlemen please', gebaseerd op de oproep voor de laatste ronde in Engelse pubs, blikt Kokoschka vooruit op zijn eigen dood.

Al in zijn studie aan de Kunstgewerbeschule in Wenen ging Kokoschka zijn eigen weg. De kunstenaar focuste zich op de mens terwijl in deze periode de Jugendstil, met zijn focus op het ornament, de gangbare stijl was. Kokoschka's portretten laten zien hoe hij naar de mens en de wereld keek. In een televisie-interview in 1966 zei Kokoschka dat hij geïnteresseerd is in de 'aura van de mens in de ruimte'. Hij vond het belangrijk dat de psyche van zijn model in het schilderij tot uitdrukking kwam. Vaak schilderde hij zijn modellen ouder en buitengewoon expressief, alsof hij in de toekomst kon kijken. Met als gevolg dat de schilderijen er weinig flatterend uitzagen en de werken lang niet altijd verkocht werden. Kenmerkend voor het werk van Kokoschka zijn de vaak krachtige kleuren en de beweeglijkheid van penseelvoering en toets. Dit sluit aan bij het expressionisme uit de eerste helft van de twintigste eeuw, waarin de nadruk lag op de gevoelswereld door vormen te overdrijven, met felle kleuren te werken en de werkelijkheid te vervormen.

Naast de talloze bijzondere portretten van mensen zijn in de tentoonstelling ruim 20 portretten van dieren te zien. In beesten zag Kokoschka vaak menselijke trekken en

omgekeerd ook. Het werk de 'Mandril', schilderde hij buiten openingstijden in de dierentuin in Londen. In de avond werd Kokoschka de dierentuin binnengelaten door zoöloog Julian Huxley, broer van de schrijver Aldous Huxley (Brave New World). Het schilderij toont de aap niet in zijn werkelijke omgeving van een kleine kooi en dikke tralies. Kokoschka wilde het dier uit deze context halen en schilderen in het paradijs, waar de aap eigenlijk hoort.

Kokoschka dankt zijn succes vooral aan de beroemde modernistische architect Adolf Loos. De kring van Loos zorgde ervoor dat de jonge schilder een groot deel van de intellectuele elite van Wenen kon portretteren. Bekende personen die Kokoschka portretteerde waren publicist Karl Kraus en kunsthistoricus Karl Maria Swoboda. Daarnaast heeft muziek altijd een belangrijke rol in Kokoschka's leven gespeeld en door Loos ontmoette hij de componisten Arnold Schönberg, Anton Webern en Egon Wellesz.

Op 26-jarige leeftijd ontmoette Kokoschka de liefde van zijn leven: Alma Mahler, de weduwe van componist Gustav Mahler. In de drie jaar die hun relatie standhield was Alma een grote inspiratiebron voor Kokoschka. Naast de 400 liefdesbrieven, schilderde hij een portret van Alma in de stijl van de Mona Lisa, drie dubbelporretten -waarvan één te zien zal zijn in het museum- en maakte talloze tekeningen en lithografieën naar haar. Kort na het beëindigen van de relatie trouwde Alma met Bauhaus architect Walter Gropius. Het duurde lang voordat Kokoschka over de breuk heen was; hij liet zelfs nog een pop maken naar evenbeeld van Alma.

Multimedia tour

Een tour door de tentoonstelling is te

huur voor € 3,00 of te downloaden voor de eigen smartphone via www.tour.boijmans.nl.

Bij de tentoonstelling verschijnt een rijk geïllustreerde catalogus met essays van gastconservator Beatrice von Bormann, Katharina Erling en Régine Bonnefoit. De catalogus is te koop vanaf 21 september voor € 34,95 in de museumwinkel, via webshop. boijmans.nl en in de boekhandel:

- Nederlandse editie 'Oskar Kokschka - Mensen en beesten', ISBN: 978-90-6918-268-1.
- Engelse editie: 'Oskar Kokoschka - Portraits of People and Animals', ISBN: 978-90-6918-267-4.

Oskar Kokoschka,
Dubbelportret Oskar Kokoschka en Alma Mahler,
1912-13, Olieverf op doek, 100 x 90 cm,
Collectie Museum Folkwang, Essen.
© Fondation Oskar Kokoschka, Vevey,
2013, ProLitteris.

Tentoonstellingen uitgebreid beschreven in eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'

Amsterdam - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl
Van Gogh aan het werk; t/m 12 januari 2014.

Assen - Drents Museum
0592-377773 / www.drentsmuseum.nl
Lyrische Lijnen. Klimt, Kokoschka en Schiele; t/m 22 september 2013.
Zie ook bij Evenementen

Domburg - Marie Tak van Poortvliet Museum
Domburg
0118-584618 / www.marietakmuseum.nl
Artist kom binne, Volendam Kunstenaarsdorp; t/m 10 november 2013.

Groningen - Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
De collectie Veendorp; Levenswerk van een zorgvuldig verzamelaar; t/m 19 januari 2014 (verlengd).
Donatie Henk van Os aan het Groninger Museum; t/m 15 september 2013.

Den Haag - De Mesdagcollectie
070-3621434 / www.demesdagcollectie.nl
Zomertentoonstelling: Verbeelding van de Oriënt; t/m 8 september 2013.

Den Haag - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Mondriaan en de Stijl; t/m 1 januari 2014
René Lalique, Meester van de Franse Art Nouveau en Art Deco; t/m 10 november 2013.

Hoorn - Affichemuseum
0229-299846 / www.affichemuseum.nl
Gered van de nazi's; t/m 15 september 2013.

Leerdam - Nationaal Glasmuseum
0345 - 614960 / www.nationaalglasmuseum.nl
6 x 10; t/m 8 oktober 2013.

Nuenen - Van Gogh Museum Vincente
040-2839615 / www.vangoghwillagenuenen.nl
Van Aardappel tot app; t/m 15 november 2013.

Otterlo - Kröller-Müller Museum
0318-591241 / www.kmm.nl
Vincent is back deel II: Land van het licht; t/m 22 september 2013.

Roermond - Cuyperhuis
0475-359 102 / www.cuyperhuisroermond.nl
Cuyper en het Rijksmuseum; t/m 11 mei 2014.

Steenwijk - Instituut Collectie Hildo Krop
Gasthuislaan 2, 8331 MX Steenwijk,
www.hildokrop.nl
Hildo Krop, stadsbeeldhouwer van Amsterdam; t/m 30 september 2013.

Utrecht - Centraal Museum Utrecht
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
Rietveld en van Baarencollectie; Kunst en vormgeving 1915-1930; t/m 11 mei 2014.
Architectuur van Rietveld; Ontwerp en uitvoering; t/m 11 mei 2014.

Zwolle - Museum de Fundatie
0572-388188 / www.museumdefundatie.nl
Dans op de Vulkaan; Kunst en leven in de Republiek van Weimar; t/m 15 september 2013.
Van Turner tot Appel; Topstukken uit eigen collectie.